

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 14 maja 2018 roku Sąd Rejonowy w Łowiczu zasądził od pozwanej B. K. na rzecz powoda (...) S.A. kwotę 8.039 złotych wraz z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 30 czerwca 2017 roku do dnia 14 maja 2018 roku, wynoszącymi łącznie 980,54 złotych; zasądzoną kwotę rozłożył na 30 rat miesięcznych w wysokości po 300,65 złotych każda, płatne do 10-go dnia każdego kolejnego miesiąca, począwszy od miesiąca, w którym uprawomocni się wyrok - wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat; oddalił powództwo w pozostałym zakresie i nie obciążył pozwanej kosztami procesu na rzecz powoda od uwzględnionej części powództwa.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 7 listopada 2016 r. doszło do zawarcia umowy pożyczki gotówkowej nr (...). W umowie tej (...) S.A. udzielił pożyczki w kwocie 9.000 zł (całkowita kwota do zapłaty 19.440 zł) B. K.. W związku z udzieleniem pożyczki ustalono opłatę przygotowawczą w wysokości 129 zł, wynagrodzenie prowizyjne (prowizję) w wysokości 7.771 zł, wynagrodzenie z tytułu przyznania (...) w wysokości 1.100 zł. Całkowity koszt pożyczki został określony na kwotę 10.440 zł. Pożyczka została udzielona na okres 36 miesięcy. Miesięczna rata wynosiła 540 zł. Jej zabezpieczenie stanowił weksel in blanco nie na zlecenie podpisany przez pozwaną na sumę wekslową 17.785,38 złotych opatrzony datą płatności na dzień 17 czerwca 2017 r. wystawiony 7 listopada 2016 r.

Pozwana przestała spłacać pożyczkę gotówkową, wobec czego powód wypowiedział jej umowę pożyczki pismem z dnia 18 maja 2017 roku. Powód wezwał pozwaną do wykupu weksla w dniu 18 maja 2017 r.

B. K. tytułem spłaty pożyczki uiściła łącznie kwotę 1.090 zł: w dniu 27 grudnia 2016 r. kwotę 600 zł, w dniu 25 lipca 2017 r. kwotę 340 zł, w dniu 31 sierpnia 2017 r. kwotę 150 zł. W dniu 28 lutego 2017 r. pozwana uiściła kwotę 540 zł tytułem spłaty zaległości z umowy nr (...).

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał, że powództwo podlegało oddaleniu w części wobec częściowego spełnienia świadczenia oraz nieważności postanowień umowy w zakresie klauzul abuzywnych.

Na wstępie rozważań Sąd Rejonowy wskazał, że zobowiązanie wekslowe jest zobowiązaniem abstrakcyjnym. Posiadacz weksla ma roszczenie wekslowe, choćby przy powstaniu zobowiązania wekslowego nie było żadnego szczególnego tytułu zobowiązania (causa), choćby ten tytuł był nieważny, lub zgasł. Tego abstrakcyjnego charakteru weksla nie pozbawia okoliczność, że wobec pewnych osób, wymienionych w art. 17, dłużnik wekslowy może zasłaniać się zarzutami, opartymi na swych stosunkach osobistych (ex causa) z wystawcą lub posiadaczami poprzednimi. Jest to bowiem sytuacja wyjątkowa, która przy powstaniu zobowiązania wekslowego nie jest brana w rachubę, gdyż weksel z natury swej jest przeznaczony do obiegu, a podpisując i wręczając weksel zobowiązany z weksla zaciąga zobowiązanie abstrakcyjne wobec przyszłego jego posiadacza.

Sąd Rejonowy zważył, że prawo wekslowe dopuszcza możliwość wystawienia weksla, który w chwili wystawiania nie zawiera wszystkich elementów niezbędnych dla jego ważności określonych w art. 1 i 2 oraz 101 i 102, tj. weksla in blanco. Weksel własny in blanco jest to zatem dokument zawierający co najmniej podpis wystawcy złożony w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. Z chwilą wystawienia weksla in blanco i wręczenia go wierzycielowi następuje zawarcie porozumienia między wystawcą weksla lub akceptantem, a osobą, której ten weksel zostaje wręczony, określające sposób jego uzupełnienia. Porozumienie takie jest umową zawieraną pomiędzy odbiorcą weksla a wystawcą weksla lub akceptantem, do której stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. W przypadku, gdy weksel in blanco jest poręczany, umowę zawiera także poręczyciel wekslowy. Wskazać należy, że art. 10 Prawa wekslowego nie wymaga szczególnej formy porozumienia wekslowego, może być ona osiągnięta także w sposób dorozumiany. W takim jednak wypadku z uwagi na specyfikę odpowiedzialności wekslowej musi to być przejaw woli, który, w świetle okoliczności towarzyszących, w sposób dostatecznie zrozumiały i niewątpliwy wyraża wolę wywołania skutków

prawnych objętych treścią tej czynności prawnej. Za weksel in blanco należy uznać także dokument opatrzony samym tylko podpisem poręczyciela.

W sytuacji, gdy weksel gwarancyjny nie był przedmiotem obrotu, odpowiedzialność dłużnika jest o tyle łagodniejsza, że może on bez żadnych ograniczeń powołać się na zarzuty subiektywne, w tym przede wszystkim związane ze stosunkiem podstawowym. W szczególności w odniesieniu do weksla gwarancyjnego dłużnik, który wręczył wierzycielowi weksel, może podnieść zarzut, że nie ziściły się warunki, od których według umowy stron zależało zrobienie przez wierzyciela użytku z weksla. Typowym przykładem takiego zarzutu o charakterze subiektywnym jest zarzut wygaśnięcia zabezpieczonego wekslem długu na skutek spełnienia świadczenia. Stosunek podstawowy w takiej sytuacji służy zatem za podstawę ewentualnej obrony pozwanego, że wierzytelność podstawowa albo nie powstała, albo wygasła – w obu wypadkach – w całości lub w części.

Dla zobrazowania rozkładu ciężaru dowodu w rozpatrywanej sprawie wskazać trzeba, że sytuacja dłużnika staje się na skutek wystawienia weksla o tyle trudniejsza, iż wydanie wierzycielowi weksla stwarza domniemanie istnienia w chwili wydania weksla wierzytelności w wysokości sumy wekslowej i przerzuca w ten sposób ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika, gdy tymczasem w braku weksla dowód istnienia i wysokości wierzytelności obciąża wierzyciela. Nawet obowiązujące w postępowaniu upominawczym ograniczenia procesowe nie pozbawiają dłużnika w ramach postępowania sądowego, wszczętego na skutek wniesienia sprzeciwu, prawa podnoszenia przeciwko roszczeniu z weksla tych wszystkich zarzutów, jakie mu przysługują na podstawie przepisów prawa materialnego. Jeżeli więc łączy go z powodem stosunek prawny cywilny, w związku z którym dłużnik zaciągnął wobec posiadacza weksla zobowiązanie wekslowe, to może on podnosić również wszelkie zarzuty wynikające z tego stosunku (art. 16 pr. weksl.). Jeżeli weksel jest wystawiony in blanco, dłużnikowi przysługuje także zarzut uzupełnienia weksla niezgodnie z zawartym przez strony porozumieniem (art. 10 pr. weksl.). Jednakże powoływanie się na stosunek prawa cywilnego, w związku z którym wręczony został wierzycielowi weksel, nie stanowi w swej istocie zmiany powództwa. Przedmiotem powództwa pozostaje nadal roszczenie wekslowe, sąd zaś bada jedynie i rozstrzyga, czy i w jakim zakresie podniesione przez dłużnika zarzuty, oparte na stosunku cywilnoprawnym (art. 16 pr. weksl.) lub na zawartym przez strony porozumieniu co do uzupełnienia weksla wystawionego in blanco (art. 10 pr. weksl.), czynią roszczenie wekslowe powoda bezzasadnym.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd Rejonowy podkreślił, że to nie powód winny był wykazać istnienie stosunku podstawowego i wierzytelności z tego tytułu, bowiem żądanie pozwu opierał na wekslu. To pozwana twierdząc że weksel został uzupełniony niezgodnie z deklaracją wekslową, powołując się dodatkowo na klauzule abuzywne zawarte w umowie pożyczki, zobligowana była okoliczności te po pierwsze powołać w formie twierdzeń i zarzutów, a po wtóre udowodnić.

W niniejszej sprawie podniesiony przez pozwaną zarzut częściowego wygaśnięcia zobowiązania zabezpieczonego wekslem okazał się słuszny i uzasadniał oddalenie powództwa co do kwoty 1.090 zł. O ile bowiem bezsporne było, że weksel miał zabezpieczać zobowiązania wynikające z umowy z dnia 7 listopada 2016 r., to pozwana podniosła zarzut spełnienia świadczenia w części przedstawiając dowody uiszczenia sumy 1.090 zł. Jeżeli dłużnik podnosi zarzuty przeciwko wekslowi gwarancyjnemu, w szczególności odnoszące się do stosunku podstawowego, to na nim, a nie na wierzycielu, spoczywa ciężar ich wykazania. Pozwana sprostowała w tym zakresie nałożonemu na nią obowiązkiem dowodzenia faktów. Strona powodowa, na której spoczywał udowodnienia wspomnianego faktu, wywodząc z niego korzystne dla siebie skutki prawne (art. 6 k.c.), nie przedstawiła dowodów, które w sposób wystarczający mogłyby potwierdzić dalsze istnienie zobowiązania w tej części. Sąd Rejonowy uznał za wiarygodne w całości zeznania pozwanej B. K., potwierdzone dowodami wpłat.

Pozwana sprostowała ponadto obowiązkowi dowodzenia w zakresie zarzutu zastosowania klauzul abuzywnych, przedłożyła bowiem Sądowi oryginał umowy pożyczki gotówkowej nr (...), w której treści znalazły się klauzule niedozwolone w zakresie prowizji ustalonej w wysokości 7.771 zł oraz bliżej nieokreślonego wynagrodzenia z tytułu przyznania (...) w wysokości 1.100 zł. Sąd Rejonowy stwierdził niezgodność między wysokością roszczenia wekslowego

a wierzytelnością ze stosunku podstawnego spowodowaną zastosowaniem klauzul abuzywnych oraz postanowień sprzecznych z zasadami współżycia społecznego i obchodzących przepisy prawa.

W okolicznościach niniejszej sprawy znajdują zastosowanie przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, która weszła w życie w dniu 17 grudnia 2011 r., a więc już po zawarciu umowy pożyczki przez strony. Umowa została zawarta przez przedsiębiorcę (powoda) w ramach prowadzonej działalności z konsumentem (pозwaną). Powódka jest przedsiębiorcą, która w ramach prowadzonej działalności gospodarczej zajmuje się m.in. udzielaniem pożyczek gotówkowych. Pozwana jest konsumentem w rozumieniu ustawy, bowiem z umowy nie wynika, aby zaciągała pożyczkę na działalność gospodarczą. A za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 22¹ kc w zw. z art. 5 pkt 1 ukk).

Ponadto zastosowanie będą miały przepisy kodeksu cywilnego tj. art. 359 k.c. w zakresie dotyczącym maksymalnych odsetek umownych oraz art. 384 - 385³ k.c. dotyczących zobowiązań umownych z udziałem konsumenta.

Wykonanie zobowiązania sprowadza się w zasadzie do spełnienia świadczenia przez dłużnika, aczkolwiek spełnienie świadczenia nie zawsze musi oznaczać wykonanie zobowiązania - np., gdy nie zostaną spełnione ciężące na dłużniku obowiązki funkcjonalnie związane z zobowiązaniem, a nie związane z długiem. Świadczenie może być uznane za wykonane w sposób prawidłowy wówczas, gdy dłużnik zachował się zgodnie z treścią zobowiązania, a rezultatem tego było odniesienie przez wierzyciela korzyści czyniących zadość jego interesowi.

W niniejszej sprawie podniesiony przez pozwaną zarzut nieważności umowy w zakresie klauzul niedozwolonych okazał się słuszny co do części roszczenia, uzasadniając oddalenie powództwa ponad kwotę 8.039 zł.

W zakresie nieuregulowanej części wynagrodzenia prowizyjnego oraz (...) Sąd Rejonowy uznał, że opłata operacyjna stanowi klauzulę abuzywną. W ocenie Sądu Rejonowego, w zakresie oddalonej części powództwa postanowienia umowy pożyczki - o jej pobieraniu są stosownie do treści art. 58 § 1 k.c. nieważne. Tym samym dochodzone pozwem należności z tego tytułu w świetle powołanych niżej przepisów powodowi się nie należą.

I tak odnosząc się do definicji ustawowych Sąd Rejonowy stwierdził, że na „całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta” (art. 5 pkt. 8 ustawy o kredycie konsumenckim) składa się – suma całkowitego kosztu kredytu i całkowitej kwoty kredytu. „Całkowita kwota kredytu” (pkt. 7 art. 5 ustawy) to suma wszystkich środków pieniężnych, które kredytodawca udostępnia konsumentowi na podstawie umowy o kredyt. Natomiast „całkowity koszt kredytu” (pkt. 6 definicji ustawowych) to – wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności:

a) odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże jeżeli są znane kredytodawcy oraz

b) koszty usług dodatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu.

W ocenie Sądu Rejonowego zastrzeżona w umowie prowizja w wysokości 7.771 złotych zmierza do obejścia przepisu ustawowego określającego maksymalną wysokość opłaty. W rzeczywistości miała ona pełnić rolę wynagrodzenia dla pożyczkodawcy za udzielenie pożyczki. Jej przewidzenie w umowie w takiej wysokości - w ocenie Sądu Rejonowego - powoduje, że koszty udzielonej pożyczki są nadmierne. Z tych względów uznać należało, że jej zawarcie w umowie miało na celu obejście prawa, a to przepisu o maksymalnej wysokości opłat związanych z zawarciem umowy pożyczki (art. 33 a ustawy o kredycie konsumenckim). Powyższe postanowienia umowy uznać należało za nieważne (art. 58 § 1 i 2 k.c.). Powód za wyjątkiem zgłoszonego żądania, co do zapłaty opłaty operacyjnej określonej w umowie na kwotę 1.650 zł, nie udowodnił w żaden sposób, co złożyło się na wysokość tejże opłaty - jakie to koszty i czynności poniósł w związku z przygotowaniem umowy pożyczki, czy poniesienie kosztów opłaty operacyjnej okazało się niezbędne do uzyskania pożyczki - czy umowa została podpisana u klienta, bez konieczności wizyty w biurze, czy była badana zdolność klienta do spłaty pożyczki, aby zapewniać mu odpowiedzialne pożyczanie (vide postanowienia umowy). Wskazać należy, iż wysokość wprowadzanych do umowy dodatkowych opłat powinna znajdować uzasadnienie w

rzeczywistych nakładach, jakie musi ponieść powód w związku z podjęciem czynności związanych z udzieleniem kredytu.

Wprowadzone do umowy pożyczki bliżej nieokreślone co do sposobu wyliczenia wynagrodzenie za (...) jest w ocenie Sądu Rejonowego praktyką niedopuszczalną także dlatego, że wykracza poza zasadę swobody zawierania umów i zmierza do narzucenia ukrytego, lichwiarskiego oprocentowania pożyczki sprzecznie z postanowieniami art. 359 §2¹ i §2³ k.c.. Przepis art. 359 § 2¹ k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy stanowił bowiem, że maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie mogła w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Natomiast § 2² tego przepisu stanowił, że jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne. Także w świetle zmienionego z dniem 22 marca 2016 r. brzmienia przepisu art. 359 k.c., który w § 2¹ stanowi, iż maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne).

Nie budzi wątpliwości Sądu Rejonowego – jako fakt znany z urzędu – (z uwagi na licznie wnoszone przez powódkę pozwy), że powódka posługuje się wzorcem umowy, na treść którego pożyczkobiorcy nie mają wpływu i nie są z nimi uzgadniane indywidualnie. Natomiast pozwana przyznała, iż musiała zaciągnąć pożyczkę na warunkach zaoferowanych przez wierzyciela pierwotnego, gdyż zmusiła ją do tego sytuacja majątkowa, nie mogła zatem pozwolić sobie na ich negocjowanie.

Powód w obrocie posługuje się formularzem umowy, którego treści od § 1 do ostatniego są powielane, jednostronnie ustalone przez powódkę. Pożyczkobiorca nie ma żadnego wpływu na ich treść, albowiem postanowienia umowy nie podlegają negocjacom. Wobec powyższego Sąd Rejonowy uznał, iż pozwana uiściła w części roszczenie wynikające z umowy pożyczki nr (...), co skutkowało oddaleniem powództwa ponad kwotę 8.039 złotych. Sąd uznał, że umowa pożyczki była ważna w zakresie kwoty udzielonej pozwanej gotówki w wysokości 9.000 zł, jak również w zakresie opłaty przygotowawczej w kwocie 129 zł. Zatem pozwanej z kwoty zobowiązania z umowy pożyczki (...) pozostała do uiszczenia kwota 8.39 zł (9.000 zł – 1.090 zł + 129 zł = 8.039 zł).

Sąd Rejonowy dał wiarę wyjaśnieniom pozwanej co do jej trudnej sytuacji osobistej i finansowej. Sąd przychylił się do stanowiska pozwanej o rozłożenie na raty kwoty dochodzonej pozwem, uwzględniając odsetki dochodzone wraz z należnością główną od dnia wniesienia pozwu 30 czerwca 2017 r. (powód nie udowodnił daty doręczenia pisma z wypowiedzeniem umowy pożyczki B. K.) do dnia wydania wyroku 14 maja 2018 r. w kwocie 980,54 zł.

Dalej wskazał Sąd Rejonowy, że zgodnie z art. 320 k.p.c. w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia - wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia.

Powyższy przepis zawiera szczególną zasadę wyrokowania, określaną jako „moratorium sędziego”. Według judykatury, rozkładając zasądzone świadczenia pieniężne na raty, sąd nie może - na podstawie art. 320 - odmówić przyznania wierzycielowi żądanych odsetek za okres do dnia wydania wyroku zasądzonego świadczenie; rozłożenie zasądzonego świadczenia na raty ma jednak ten skutek, że wierzycielowi nie przysługują odsetki od ratałnych świadczeń za okres od daty wyroku do daty płatności poszczególnych rat.

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy uznał, że zachodzą podstawy, aby uwzględnić wniosek pozwanej o rozłożenie na raty zasądzonego świadczenia. Dokonując rozstrzygnięcia w tym zakresie Sąd uwzględnił aktualną trudną sytuację rodzinną, zdrowotną a co za tym idzie finansową pozwanej. Sąd miał przy tym na uwadze stanowisko strony powodowej, która nie sprzeciwiała się rozłożeniu na raty kwoty dochodzonej pozwem.

W konsekwencji Sąd Rejonowy tak rozłożył na raty zasądzone świadczenie, by nie pozbawić pozwanej środków bieżących, a jednocześnie uwzględnić interes strony powodowej. Dlatego Sąd rozłożył na 30 miesięcznych rat kwotę

dochodzoną pozwem, mając na uwadze twierdzenia pozwanej, z których wynika, iż jest w stanie wygospodarować środki na spłatę rat w wysokości ustalonej w wyroku.

Sąd Rejonowy miał nadto na uwadze, że rozłożenie zasądzonego świadczenia na raty na podstawie art. 320 k.p.c. ma ten skutek, że wierzycielowi nie przysługują odsetki od ratałnych świadczeń za okres od daty wyroku do daty płatności poszczególnych rat. Sąd orzekł, iż w przypadku zwłoki w zapłacie którejkolwiek z rat powodowi przysługują odsetki ustawowe za opóźnienie.

O kosztach postępowania w sprawie Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c.. Sąd Rejonowy uznał, biorąc pod uwagę wiek pozwanej (65 lat), jej kondycję psychiczną po śmierci męża pół roku wcześniej, fakt, że utrzymuje się ze skromnej emerytury w wysokości 1.540 zł prowadząc samodzielnie gospodarstwo domowe, że zachodzi przypadek szczególnie uzasadniony przemawiający za nieobciążaniem pozwanej kosztami procesu na rzecz strony powodowej.

Powyższy wyrok, w części oddalającej częściowo powództwo, w zakresie rozłożenia zasądzonej należności na raty oraz odstąpienia od obciążania pozwanej kosztami procesu, zaskarżył apelacją powód.

Skarżący zarzucił wyrokowi naruszenie:

- art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim poprzez przyjęcie, że wysokość wynagrodzenia umownego (prowizji) oraz wynagrodzenia za "Twój pakiet" zawarte w umowie pożyczki nr (...) wiążącej strony są niedopuszczalne, podczas, gdy kwoty te nie przekraczają limitu kosztów poza-odsetkowych zawartych w ustawie o kredycie konsumenckim;

- art. 359 § 1 k.c. w związku z pkt 1.2 umowy pożyczki poprzez przyjęcie, że odsetki umowne nie należą się powodce, podczas gdy odsetki umowne wynikają z czynności prawnej tj. zawartej umowy pożyczki, która została wypowiedziana z winy pozwanej;

- art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. tj. nierozpoznanie przez Sąd istoty sprawy i niewskazanie w uzasadnieniu pełnej podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia odnośnie kwot odsetek umownych i odsetek za opóźnienie, stanowiących składowe przedmiotowej umowy pożyczki;

- art. 320 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i rozłożenie w pkt II wyroku zasądzonej kwoty na 30 miesięcznych rat, pomimo że nie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony;

- art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 102 § 1 k.p.c. i art.13 ust 1 ustawy z dnia 28.07.2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz § 2 pkt Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie polegające na odstąpieniu od obciążania pozwanej kosztami procesu w sytuacji, gdy koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony przez stronę powodową.

Przy tak sformułowanych zarzutach skarżący wniósł o:

- zmianę wyroku Sądu Rejonowego w Łowiczu z dnia 14 maja 2018 r. sygn. akt I C 359/17 poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 9.746,38 zł tj. uwzględnienie powództwa w całości, wraz z odsetkami umownymi równymi dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie liczonymi od dnia 18 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie na rzecz powódki od pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych;

- zmianę wyroku Sądu Rejonowego w Łowiczu z dnia 14 maja 2018 r. sygn. akt I C 359/17 poprzez uchylenie pkt II zaskarżonego orzeczenia, względnie - zmianę pkt II zaskarżonego orzeczenia i rozłożenie zasądzonego oświadczenia na maksymalnie 20 rat miesięcznych oraz zmianę pkt IV wyroku i zasądzenie od pozwanej na - rzecz powódki kosztów procesu za I instancję, wraz z kosztami zastępstwa procesowego;

- ewentualnie uchylenie w/w orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania;

- zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna i skutkuje zmianą zaskarżonego postanowienia.

Ponieważ sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, uzasadnienie postanowienia zawierać będzie jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (art. 387 § 2¹ k.p.c.).

W pierwszej kolejności podkreślić należy, że art. 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd odwoławczy obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd odwoławczy powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia, określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego (np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2015 r., V CSK 677/14, nie publik.). Jednocześnie w świetle uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r. sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55).

W realiach przedmiotowej sprawy Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy dokonał ustaleń stanu faktycznego znajdujących oparcie w zebranych materiałach dowodowych, ocenionych bez przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów zakreślonej przepisem art. 233 § 1 k.p.c.. Ocenę tę Sąd Okręgowy aprobuje i przyjmuje za własną.

Odnosząc się do zarzutów pełnomocnika powódki dotyczących naruszenia prawa materialnego w postaci art. 385¹ k.c. i art. 36 a ustawy o kredycie konsumenckim stwierdzić należy, że zarzuty te są całkowicie nietrafne. Należy zgodzić się z Sądem Rejonowym, że w sprawie niniejszej mamy do czynienia z klauzulami abuzywnymi. Pozwanej została udzielona pożyczka w kwocie 9.000 złotych, natomiast zobowiązała się ona do zwrotu kwoty 19.440 zł, na którą składała się m.in. opłata przygotowawcza w wysokości 129 zł, wynagrodzenie prowizyjne w wysokości 7.771 zł, a także wynagrodzenie w kwocie 1.100 zł z tytułu przyznania (...).

Celem ochrony konsumentów, jako strony ekonomicznie słabszej, ustawodawca w treści art. 385¹ -385³ k.c. usankcjonował stosowanie przez kontrahentów, będących profesjonalnymi podmiotami obrotu gospodarczego, niedozwolonych postanowień umownych (tzw. klauzul abuzywnych). Powołane przepisy stanowią implementację dyrektywy Rady Unii Europejskiej nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE 1993 L 95/29 ze zm.).

Ustawodawca przewidział dwa sposoby sądowej kontroli postanowień zawieranych umów, a także postanowień samych wzorców umów, co do ich zgodności z prawem. Ocena taka może być dokonana:

- in abstracto. Ocena obejmuje wówczas jedynie wzorzec umowy a nie samą umowę, zaś podstawę kontroli stanowi w szczególności przepis art. 385¹ § 1 kc. Jej celem jest ochrona zbiorowego interesu konsumentów. Powództwo w ramach abstrakcyjnej kontroli mogą wnieść podmioty wskazane w przepisie art. 479³⁸ kpc. Wyłącznie właściwym w tych sprawach jest Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Prawomocny wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów cechuje się tzw. rozszerzoną prawomocnością, co oznacza, że ma też skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania go do rejestru niedozwolonych klauzul umownych;

- in concreto, w toczącym się między przedsiębiorcą a konsumentem sporze, którego przedmiotem są skutki prawne określonego postanowienia zawartej umowy.

Klauzule niedozwolone cechuje brak mocy wiążącej od chwili zawarcia umowy lub związania stron wzorcem umownym (dla klauzul z wzorca). Orzeczenie sądu, który stwierdza niedozwolony charakter postanowienia umownego, ma charakter deklaracyjny, zarówno wówczas, gdy sąd orzeka w ramach kontroli incydentalnej, jak i wtedy, gdy dokonuje kontroli abstrakcyjnej (Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna. Komentarz do art. 385¹ kc. Andrzej Kidyba (red.), Zdzisław Gawlik, Andrzej Janiak, Grzegorz Koziół, Adam Olejniczak, Agnieszka Pyrzyńska, Tomasz Sokołowski. System Informacji Prawniczej LEX).

Ochrona konsumenta przed klauzulami niedozwolonymi w umowach i wzorcach umownych jest skuteczna ex lege i sąd może dokonać ustaleń w tym przedmiocie także z urzędu, podczas rozpoznawania sprawy między konsumentem a przedsiębiorcą (Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna. Komentarz do art. 385¹ kc. Andrzej Kidyba (red.), Zdzisław Gawlik, Andrzej Janiak, Grzegorz Koziół, Adam Olejniczak, Agnieszka Pyrzyńska, Tomasz Sokołowski. System Informacji Prawniczej LEX).

Zasadnicze wątpliwości Sądu wzbudziły postanowienia umowne nakładające na pozwanego zobowiązanie do uiszczenia kwot: wynagrodzenia prowizyjnego w wysokości 7.771 zł, a także wynagrodzenia w kwocie 1.100 zł z tytułu przyznania (...).

Krytyczne stanowisko należy zająć wobec wysokości wynagrodzenia prowizyjnego, którego wartość jest bliska kwocie udzielonej pożyczki, czy też dodatkowych uprawnień w ramach usługi (...). Prowizja stanowi wynagrodzenie pożyczkodawcy w wysokości nieadekwatnej do nakładu pracy. Taka praktyka jest naruszeniem ustawy o kredycie konsumenckim i nieuczciwą praktyką rynkową. Ukrywanie dodatkowych prowizji wprowadza w błąd klienta, bo utrudnia mu porównywanie ofert konkurujących ze sobą firm.

Słusznie zatem Sąd Rejonowy uznał omawiane w poprzednich akapitach postanowienia za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.. Postanowienia te kształtują obowiązki leżące po stronie pozwanej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Ciężar dowodu że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4 k.c.). Powód nie powoływał się na indywidualne uzgodnienie powyższych postanowień, nie wskazywał również na taką okoliczność dowodów.

W świetle art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Zasadnie zatem żądanie pozwu podlegało uwzględnieniu jedynie co do pożyczonego kapitału.

Niezasadny jest również zarzut naruszenie prawa procesowego w postaci art. 328 § 2 k.p.c..

Zgodnie z tym przepisem uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera wszystkie wyżej wskazane elementy. Wbrew zastrzeżeniom apelacji Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie wyjaśnił z jakich powodów i w oparciu o jakie dowody wyprowadził wnioski, które przesądziły o rozstrzygnięciu. Pisemne motywy zaskarżonego orzeczenia umożliwiają odtworzenie rozumowania Sądu pierwszej instancji, które znalazło wyraz w jego sentencji i pozwalają na dokonanie kontroli instancyjnej przez sąd odwoławczy.

Należy również przypomnieć, że z

arzuty naruszenia przepisów postępowania, których skutkiem nie jest nieważność postępowania, wtedy mogą być skutecznie podniesione, gdy strona skarżąca wykaże, że zarzucane uchybienie miało wpływ na treść rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy w pełni podziela przy tym stanowisko, że skoro uzasadnienie wyroku, mające wyjaśnić przyczyny, dla których orzeczenie zostało wydane, jest sporządzane już po wydaniu wyroku, to wynik sprawy nie może zależeć od tego, jak zostało ono napisane i czy zawiera wszystkie wymagane elementy. W konsekwencji zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może być usprawiedliwiony tylko w tych wyjątkowych przypadkach, w których treść uzasadnienia orzeczenia Sądu I instancji całkowicie uniemożliwia dokonanie oceny toku wywodu, który doprowadził do wydania orzeczenia (porównaj między innymi wyroki Sądu Najwyższego z: 27 czerwca 2001 r., II UKN 446/00, OSNP 2003, nr 7, poz. 182; 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP nr 15, poz. 352; 24 lutego 2006 r., II CSK 136/05; 24 sierpnia 2009 r., I PK 32/09; 16 października 2009 r., I UK 129/09; 8 czerwca 2010 r., I PK 29/10). W rozpoznawanej sprawie taka sytuacja jednak z całą pewnością nie zachodzi.

Niezrozumiałym jest natomiast zarzut naruszenia art. 321 § 1 k.p.c., który to przepis reguluje zakaz orzekania przez sąd co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem oraz zakaz orzekania ponad żądanie. Naruszenie tego przepisu mogłoby więc być dokonane jedynie na korzyść powoda. Nie miało ono jednak miejsca. Żądanie odsetek w części podlegało oddaleniu jako nieudowodnione. Biorąc bowiem pod uwagę eliminację wskazanych wyżej postanowień umownych powód nie wykazał za jaki okres i od jakiej kwoty odsetki te są mu należne.

Nietrafny jest zarzut naruszenia art. 320 k.p.c. Przepis art. 320 k.p.c. pozwala Sądowi w szczególnie uzasadnionych wypadkach na odroczenie wykonania wymagalnego roszczenia przez - jeżeli ma charakter pieniężny - rozłożenie go na raty, albo - jeżeli obejmuje wydanie nieruchomości lub opróżnienie pomieszczenia - przez wyznaczenie odpowiedniego terminu do spełnienia tego świadczenia. Wbrew głoszonym niekiedy poglądom (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2005 r., IV CK 82/05, Lex nr 303363 i z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 20/06, Lex nr 198525) przepis ten nie ma jednak charakteru materialnoprawnego "korygującego" instytucję wymagalności, lecz jest przepisem procesowo-ustrojowym, dookreślającym zakres władzy sędziego. Z tych względów zaliczany jest do tzw. prawa sędziowskiego, czyli włączany do obszaru, na którym sędzia ma większą niż w innych wypadkach swobodę interpretacji oraz decyzji. Kompetencje Sądu w tym zakresie powszechnie określa się mianem "moratorium sędziowskiego" (por. także A. Góra-Błaszczkowska, Czynności decyzyjne (w:) T. Wiśniewski (red.), System Prawa Procesowego Cywilnego, t. II. Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji, cz. 2, Warszawa 2016, s. 592 i n. oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 19 sierpnia 2016 r., I ACa 424/16, Lex nr 2116502). Oznacza to, iż kontrola instancyjna może prowadzić do zmiany rozstrzygnięcia w tym przedmiocie jedynie wówczas, gdy stanowisko Sądu pierwszej instancji jest w sposób oczywisty i rażąco wadliwe (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 lutego 2016 r., VI ACa 1925/14, Lex nr 2004477).

Zastosowanie art. 320 k.p.c. jest możliwe "w szczególnie uzasadnionych wypadkach", czyli takich, które ponadprzeciętnie lub w sposób nadzwyczajny uzasadniają albo nawet nakazują zmodyfikowanie skutków wymagalności dochodzonego roszczenia. Ocena tych wypadków należy do Sądu.

Z możliwości rozłożenia zasądzzonego świadczenia na raty Sąd korzysta wówczas, gdy z okoliczności sprawy wynika, że rozłożenie świadczenia na raty umożliwi zobowiązanemu wywiązanie się z zobowiązania w możliwym do przyjęcia przez wierzyciela terminie. Uwzględnienie wniosku dłużnika jest racjonalne, gdy dłużnik wykaże, że dysponować będzie środkami umożliwiającymi wykonanie tak zmodyfikowanego obowiązku w sposób odczuwalny ekonomicznie przez wierzyciela. W przeciwnym razie bowiem ani on sam nie odczuje ulgi, ani wierzyciel nie zostanie należycie zaspokojony, a wszystko zakończy się i tak postępowaniem egzekucyjnym.

Sąd Rejonowy trafnie przyjął, że po stronie pozwanej istnieją szczególne okoliczności, które uzasadniają rozłożenie świadczenia na raty. Zaskarżonym wyrokiem doszło zatem

do uprzywilejowania dłużnika, a uprzywilejowanie to uznać należy za wystarczające i nie naruszające jednocześnie interesu wierzyciela. W orzecznictwie podkreśla się bowiem, że ochrona, jaką zapewnia pozwanemu dłużnikowi art. 320 k.p.c., nie może być stawiana ponad ochronę wierzyciela w procesie cywilnym i wymaga uwzględnienia wszelkich okoliczności sprawy, w tym uzasadnionego interesu podmiotu inicjującego proces. Zaskarżony wyrok w należyty sposób uwzględni interesy obu stron procesu, a zarzuty powoda nie mogą odnieść skutku.

Za prawidłowe musi być również uznane rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w zakresie kosztów procesu.

Zasady zwrotu kosztów uregulowane są w kodeksie postępowania cywilnego w art. 98 – 110. Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach.

Podstawową zasadą zwrotu kosztów jest uregulowana w art. 98 § 1 k.p.c. zasada odpowiedzialności za wynik sprawy, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu).

Wyjątek od tej zasady stanowi art. 102 k.p.c., który jest niewątpliwie rozwiązaniem szczególnym. Ustawodawca nie wskazał w treści tegoż przepisu na kryteria, którymi sąd winien się kierować dokonując oceny czy zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony”. W orzecznictwie sądowym i doktrynie ugruntowane jest stanowisko, że do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz.

Jako przykłady okoliczności związanych z samym przebiegiem procesu wskazuje się sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja.

Natomiast przyczyny leżące na zewnątrz są determinowane przez sytuację majątkową i życiową strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację finansową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi dostatecznej podstawy nieobciążenia strony kosztami procesu na podstawie art. 102 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 18 kwietnia 2013 r., sygn. akt III CZ 75/12).

Podstawę do zastosowania art. 102 k.p.c. stanowią jednak konkretne okoliczności danej sprawy przekonujące o tym, że w danym przypadku obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne i niesprawiedliwe. Z tego względu ocena stanów faktycznych pod kątem dopuszczalności zastosowania zasady słuszności odnośnie do obowiązku zwrotu kosztów procesu pozostawiona została sądowi, który powinien kierować się w tym zakresie własnym poczuciem sprawiedliwości z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 kwietnia 2012 r., sygn. akt V CZ 2/12 z dnia 1 grudnia 2011 r., sygn. akt I CZ 26/11).

Ingerencja w to uprawnienie jurysdykcyjne, w ramach rozpoznawania środka zaskarżenia, może być usprawiedliwiona jedynie w razie stwierdzenia, że dokonana w zaskarżonym postanowieniu ocena jest dowolna, oczywiście pozbawiona uzasadnionych podstaw (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2012 roku, sygn. akt III CZ 10/12).

Taka sytuacja w przedmiotowej sprawie jednak nie zachodzi.

Zła sytuacja majątkowa pozwanej, jak i jej sytuacja życiowa, a wreszcie posługiwanie się przez powoda w obrocie klauzulami niedozwolonymi stanowiły bowiem okoliczności uzasadniające odstąpienie od obciążenia pozwanej kosztami procesu.

Wobec powyższego apelacja podlegała oddaleniu, a to z mocy art. 385 k.p.c..